

PIRAMIDA ART-PEDAGOGICĂ - O EXPLICAȚIE A NEVOII PENTRU EDUCAȚIA COPIILOR CU CES

*Eugenia FOCA, lector universitar,
Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți, Republica Moldova*

***Summary:** This article presents the scientific content of the term art pedagogy-pyramid, art pedagogics existential in understanding of the hierarchical structure of the child's needs with disability, causing problems of an education system of development of the child's harmonious personality reveal. Reconsideration of a known A. Maslou's pyramid of needs is focused on recognition as basic human wants spiritual and intellectual child with disability claims in Love, Faith and Mission.*

Școala de astăzi are drept obiective de a pregăti tânăra generație pentru a face față cerințelor exterioare, ale societății, dar și celor interioare, ale fiecărui individ, de a se cunoaște pe sine, pentru a-și da răspuns la propriile interogații.

În ce măsură școala îi oferă elevului experiențe pentru edificarea lui interioară? Tot mai mulți cercetători Cucuș C. (2008), Воцша, Е. (2006), Анисимов В.П. (2016), evidențiază învățământul actual ca fiind în continuare unul de acumulare, în care elevul învață multe teorii, dar nu este în stare să le acorde un sens. Sau, după cum afirmă Constantin Cucuș, tot mai multe întrebări macină tinerii de astăzi: „De ce să ne mai împodobim atât de mult spiritul sau interioritatea dacă mai multă chemare o au competența vizibilă, acribia profesională, exterioritatea și fațada? De ce să ne mai intereseze ce „este” el, ce are pe „dedesubt”, ce „crede”, ce „poate să devină”?” (2). Este evident că o societate sănătoasă are nevoie de oameni capabili să se înțeleagă, să se autoconducă, să-și dobândească libertatea, după cum afirma și cercetătorul rus Н.А.Бердяев „omul înzestrat cu liberă voință – nu este rezultatul acțiunii din exterior – este punctul culminant al procesului cosmic, cel mai impresionant fenomen din univers.

Omul permanent trebuie să se cultive ca Om, astfel nu se va pierde, dar se va regăsi continuu” (apud 8, p.14). Deci constatăm că conștiința umană, ca un flux nesfârșit de experiențe, determină adaptarea individului la mediul exterior, iar o educație care nu e îndreptată spre interioritate rămâne a fi incompletă.

În contextul ideilor de mai sus, considerăm că fiecare copil trebuie să urmeze șansa de a se dezvolta și a se schimba prin forța acțiunilor educaționale, dacă învață ceea ce i se potrivește și dacă este valorizat pentru eforturile lui, cu atât mai mult în cazul copiilor cu cerințe educative speciale.

Cercetătorul român Bocșa E. (2006, pag.98) analizează sintagma „copii cu cerințe educative speciale” raportînd-o la două concepte care au o sferă mai largă: nevoi (necesități, trebuințe) și persoane cu nevoi speciale. Această analiză trebuie să pornească de la piramida nevoilor abordată de către psihologul american Abraham Maslow.

Conform teoriei lui Maslow nevoile umane sunt organizate într-o structură ierarhică, la bază fiind plasate nevoile fiziologice, iar în vârful piramidei, nevoile referitoare la realizarea de sine. Piramida cuprinde următoarele categorii de trebuințe: *trebuințe fiziologice* (hrană, apă, sex, odihnă); *trebuințe de securitate* (apărare, protecție, echilibru emoțional); *trebuințe de iubire și apartenență de grup* (trebuința de a aparține unui grup, de a fi acceptat, trebuința de a oferi și primi afecțiuni); *trebuințe de stimă de sine* (trebuința de prestigiu, trebuința de a beneficia de aprobare și trebuie, trebuința de a atinge obiective); *trebuințe cognitive* (trebuința de a înțelege, de a cunoaște, de a explora, de a descoperi); *trebuințe estetice* (trebuința de frumos, de ordine, de simetrie, de armonie); *trebuințe de autoactualizare*: de autorealizare și de valorificare a propriului.

Maslow consideră că aceste trebuințe sunt aranjate într-o ordine ierarhică. Cu cât o trebuință se află mai spre baza piramidei, cu atât este mai importantă pentru menținerea vieții și sănătății, dar este mai puțin specific umană. Cele care sunt spre vîrf sunt specific umane; ele se formează în timpul vieții sub influența societății și educației. De asemenea autorul susține că o trebuință devine activă și reușește să-1 determine pe om să acționeze doar dacă trebuințele situate mai jos sunt satisfăcute.

Deși la marea majoritate a oamenilor există aceleași categorii de nevoi, măsura și modul în care acestea sunt sau pot fi satisfăcute variază destul de mult. La unii oameni satisfacerea unor nevoi devine dificilă din cauza unor probleme legate fie de mediu, fie de persoana în cauză. Dacă un om cu o deficiență senzorială gravă (surd sau nevăzător) nu își poate satisface corespunzător, trebuința de a obține informații. Satisfacerea acestor nevoi depinde de ajutorul acordat de alții. Cel care se află într-o astfel de situație are nevoi deosebite de cele care există la majoritatea oamenilor, adică are nevoi speciale.

Cercetătorul rus Анисимов В.П., bazîndu-se pe piramida nevoilor lui Abraham Maslow, evidențiază că „energia stimulatîvă în dezvoltarea omului, nu o reprezintă atât *așteptările sociale*, cât *nevoile individuale* ale persoanei, care determină căutarea realizării constructive a acestora în condițiile mediului social. Nevoia întotdeauna este condiționată *de trăire* – unitatea „coloră” a stării emoționale, care nemijlocit este prezentă în trăirea rațională a individului, ca *experiență proprie*.

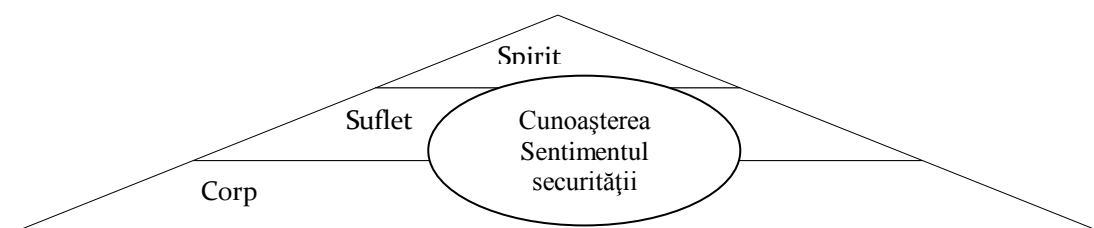
Conform Dicționarului explicativ al limbii române *trăirea* reprezintă „un proces sufletec, experiență sufletească (trăite cu intensitate); metodă metafizică de cunoaștere care pretinde că se poate ajunge la cunoașterea întregii realități pe baza experienței psihice subiective”(3).

Trăirea reprezintă contradicția dintre interesele personalității și factorii de exterior, aceasta devenind sursa noilor sensuri ale individului, cauzează conștientizarea proprie a situației și noile nevoi, intenții și motive. De aici rezultă că *trăirile copilului* sunt în centrul atenției domeniului nou, *art-pedagogia*, esența căreia constă în surprinderea și observarea acestei stări emoționale, pentru a crea *condiții de autoreflexie* - a modalității de conștientizare a motivelor și scopurilor, ca urmare și a realizării acestora ca *valori ale vieții personale* (7).

Trăirea, ca prezență ale contradicțiilor dintre mediul social și nevoile interioare ale copilului, reprezintă *modalitatea de adaptare socială* a acelor predispoziții, care și sunt conținutul fenomenului „copilul”, ca purtător al esenței spirituale.

Evidențiem în acest context și ideile fondatorului pedagogiei antroposofice, Rudolf Steiner, care consideră că: „... omul se naște cu necesitatea de a forma legătura ritmică a corpului său cu lumea înconjurătoare...” (5, p. 27-31). În viziunea filosofului, ființa umană este alcătuită din corp fizic sau trup; corp eteric sau suflet; corp astral sau spirit – componente care se află în interdependență în plan teluric (prin hrană, respirație etc.), dar și în plan cosmic (veghe – somn, naștere – moarte). Plecând de la adevărul că arta, pe lângă un rol informativ, are și unul formativ în viața omului, pedagogia Waldorf a ajuns la arta pentru om, deoarece în timp ce prin latura informativă arta se adresează intelectului, prin latura formatoare (fundamentală) ea se adresează voinței și gândirii. Frumosul artistic trebuie folosit, el „lucrând” nemijlocit asupra elevilor, mai mult decât orice altă motivație exterioară.

În concepția cercetătorului Анисимов В.П., nevoile de bază ale fiecărui copil sunt *Iubirea, Credința și Predestinația* - cele mai înalte aspirații umane în manifestările sale pământești, care-i sunt date copilului inițial și nu trebuie căutate în exterior, ci doar necesită consolidarea și manifestarea socială a formării viabilității subiectului. Acestea se regăsesc în *piramida art-pedagogică*, o construcție logică, ce explică conversia de contradicții între nevoile corporale și nevoile spirituale. Astfel formarea unei personalități armonioase se realizează într-un câmp spiritual, în care sunt importante realizarea a două trebuințe de bază: *a sentimentului de securitate* și *a cunoașterii*, care are drept scop și rezultat, prin descoperirea multiaspectuală a lumii, *autocunoașterea omului*, a sensului vieții – *Predestinării* acestuia.



Piramida art-pedagogică a nevoilor copilului (8, p.281)

Sentimentul de securitate - apare datorită naturii relațiilor emoționale calde și prietenoase (în primul rând părinții, tata și mama, și apoi acei care au o influență personală semnificativă: frați și surori, bunici, educatori și profesorii, prieteni, precum și personaje literare și istorice). În cazul în care se pierd sau se rup aceste relații morale cu cei ce pot oferi *Iubirea*, sentimentul de securitate este în pericol, deoarece se încalcă fundamentul socio-existențial al ființei umane - *moralitatea*. Astfel întreg sistemul energetic al persoanei va fi orientat spre „regăsirea echilibrului” emoțional și al simțului securității. Numai în așa caz nevoia de autocunoaștere, prin descoperirea lumii din exterior, va fi restabilită. În caz contrar, se pierde satisfacția de viață și scade nivelul nevoii de cunoaștere, astfel nevoia de autocunoaștere și căutării predestinării devine imposibilă (8).

În concluzie, este important de evidențiat faptul că tocmai în secolul nostru se fac foarte multe apeluri care vor să ateste importanța unei educații pentru întreaga viață cultural-spirituală a omului. Deoarece, ținând cont de evoluția societății, în ultimii ani se pune un accent deosebit pe dezvoltarea interioară a omului, relația dintre om și natură, dobândirea și dezvoltarea calităților sufletești, atunci concludem că piramida art-pedagogică nu poate fi decât o deschizătoare de drum pentru viitoarele misiuni ale omului.

Referințe bibliografice

1. Bocșa, E. Psihopedagogia copilului din ciclul primar. Petroșani: Editura Focus, 2006.
2. Cucuș, C. Educația – raționalistă sau umanistă? Articol disponibil pe Internet: <http://www.constantincucos.ro/2008/09/396> (data accesării: 25.09.2016).
3. Dicționar explicativ și enciclopedic al limbii române. Elena Ciobanu, Magdalena Popescu Marin, Maria Păun ... București : Editura „Florea Darurilor”, 1997. 512 p.
4. Gherguț, A. Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale: strategii de educație integrată. Iasi: Polirom, 2001. 200 p.
5. Steiner, R. Înnoirea artei pedagogico-didactice prin știința spirituală. București, 1991 p. 208.
6. Ungureanu, Dorel. Educația integrată și școala incluzivă. Timișoara, 2000.
7. Vrânceanu , M., Pelivan V. Ghid pentru cadrele didactice și manageriale din sistemul educațional preșcolar și pentru specialiști din serviciile specializate de cuperare/reabilitare a copiilor cu dizabilități. Disponibil: http://www.edu.md/file/docs/Anunturi/Ghid_Educatie_Icluziva_308p.pdf
8. Анисимов В.П. Арт-педагогическая пирамида потребностей ребенка // Современные наукоемкие технологии. – 2016. – № 2-2. – С. 275-283; URL: <http://www.top-technologies.ru/ru/article/view?id=35616> (дата обращения: 25.09.2016).